

Burgerschap 4 -Democratie

2e EDITIE

Inhoud

HOOFDSTUK 1	Regels en afspraken	2
HOOFDSTUK 2	Democratie in Nederland	11
HOOFDSTUK 3	Mijn gemeente en provincie	21
HOOFDSTUK 4	Stemmen	31
HOOFDSTUK 5	Mijn land	46
HOOFDSTUK 6	Ik en Europa	61
HOOFDSTUK 7	Eindopdracht	73

HOOFDSTUK 1

Regels en afspraken

Dit leer je dit hoofdstuk.

1.	Je kunt uitleggen hoe je afspraken maakt.
2.	Je kunt meedoen aan een overleg en een debat.

REGELS

Regels werken alleen als iedereen de regels kent.
En als iedereen ze goed of eerlijk vindt.

SCHOOLREGELS

Schoolregels zijn, net als de regels thuis, afspraken over hoe je met elkaar omgaat.
In schoolregels staan soms regels over wat iemand niet mag doen.
Maar vaak staat in schoolregels juist wat iemand wel moet doen.

OPDRACHT 1

Wie maakt de regels thuis?

- ☐ ik
- ☐ iemand anders
- ☐ samen

Schrijf 3 schoolregels op.

1. _____
2. _____
3. _____

Wie maakt de regels op school?

- ☐ de leerlingen
- ☐ de docenten en de schoolleiding
- ☐ de leerlingen en de school samen

OPDRACHT 2

Hoe maken jullie thuis regels?

Praten jullie thuis samen over de regels? **ja** / **nee**

OPDRACHT 3

Doe deze opdracht met de hele klas.

Bedenk samen welke schoolregels van jullie kennen.

Schrijf die op het bord.

Jullie krijgen nu van je docent de schoolregels zoals die nu zijn.

Vergelijk die regels met de regels op het bord.

Welke schoolregels hadden jullie al bedacht?

Welke schoolregels stonden nog niet op het bord?

OPDRACHT 4

Doe deze opdracht in een groep van 4.

Bespreek:

- Zijn jullie het met alle schoolregels eens?
- Welke schoolregels mogen van jullie wel veranderen? Waarom?
- Over welke onderwerpen willen jullie nieuwe regels?

Denk ook aan regels die gaan over:

- Hoe gaan de leerlingen met elkaar om?
- Hoe gaat de docent met de leerlingen om?
- Welk gedrag wordt niet geaccepteerd?
- Wat gebeurt er als jij je niet aan regels houdt?

Bedenk samen 4 schoolregels.

Dat mogen nieuwe regels zijn.

Maar ook regels die er al zijn, maar die beter kunnen.

Welke regel willen jullie in ieder geval invoeren? Geef die regel nummer 1.

Schrijf jullie regels op.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

OPDRACHT 5

Stem nu op de nieuwe schoolregel die jij het beste vindt.

Elke groep schrijft hun beste nieuwe regel op het bord.

Iedereen in de groep heeft 1 stem.

Stem niet zomaar op de nieuwe regel van jouw eigen groep.

Misschien vond je een regel van een andere groep wel beter.

Iedereen geeft zijn stem aan de beste regel. Je docent helpt jullie bij het stemmen.

Welke 3 regels zijn als beste gekozen? Schrijf die op.

1. _____
2. _____
3. _____

MEERDERHEID

Als je afspraken maakt dan overleg je samen. De meeste stemmen gelden.

Dat betekent dat de **meerderheid** beslist.

De **minderheid** moet de beslissing accepteren.

Het is belangrijk dat de meerderheid en de minderheid elkaar respecteren.

En dat ze naar elkaar luisteren.

De meerderheid.

OPDRACHT 6

Wat is het tegenovergestelde van een minderheid?

Wat betekent het dat de meerderheid beslist?

Bedenk 1 situatie waarbij jullie als klas een meerderheidsbesluit kunnen nemen.
Of hebben genomen.

Wat is een nadeel van een meerderheidsbesluit?

Hoe kun je met dat nadeel omgaan?

DEBAT

In een gesprek moet je de ander kunnen overtuigen van jouw mening.

Zo'n gesprek heet een **debat**.

In een debat probeer je de ander te overtuigen met **argumenten**.

Goede argumenten zijn belangrijk.

Je overtuigt de ander niet door hard te praten.

Maar wel met goede argumenten.

En je moet ook altijd goed naar de ander luisteren.

Misschien heeft hij of zij ook goede argumenten.

ZO GEEF JE JE MENING

Als je een mening hebt, begin je je zin met 'Ik vind dat ...'

Voorbeeld

'Ik vind dat je op school elke toets mag herhalen.'

Dat is jouw mening. Heb je daar ook argumenten voor?

Voorbeeld

'Dan krijg je een kans om de stof goed te oefenen en de toets te halen.'

HET PUBLIEK

Bij een debat is het publiek erg belangrijk.
Het publiek is het met de spreker eens of oneens.

Is het publiek het eens met de spreker?
Dan stemmen ze voor.

Is het publiek het oneens met de spreker?
Dan stemmen ze tegen.

Bedenk dus als spreker wat voor het publiek belangrijk is.

Wat wil het publiek horen?

Denk niet aan je eigen belang, maar probeer je publiek te overtuigen.

Gebruik goede argumenten.

Een argument is een goede reden voor jouw mening.

OPDRACHT 7

Doe deze opdracht met de hele klas.

Jullie voeren een debat.

Oefen met het bedenken van goede argumenten voor en tegen de stelling.

De stelling

Ouders moeten altijd kunnen meekijken naar wat hun kinderen doen online.

De ene helft van de klas is voor, de andere helft is tegen de stelling.

Ben je voor of tegen? **voor / tegen**

Bedenk 2 argumenten voor of tegen de stelling.

1. _____

2. _____

Houd het debat.

Je docent leidt het gesprek.

Hebben jullie goede argumenten bedacht?

WOORDVOERDER

Een **woordvoerder** praat namens zijn of haar groep.
 Hij vertelt de argumenten van de groep waar hij bij hoort.
 Misschien heeft jouw groep wel een klassenvertegenwoordiger?
 Dan praat hij of zij namens jullie groep.
 Ook in de politiek is dat zo geregeld.
 Dan praat een woordvoerder namens zijn politieke partij.

OPDRACHT 8

Doe deze opdracht in dezelfde groep als in opdracht 4.
 Iedere groep kiest een woordvoerder.

Jouw woordvoerder presenteert jullie favoriete nieuwe schoolregel straks aan de klas.
 Geef jouw woordvoerder zo veel mogelijk goede argumenten mee.
 Zodat de woordvoerder jullie favoriete regel goed kan verdedigen!
 Bespreek dus samen welke argumenten de woordvoerder gaat gebruiken.

De woordvoerders gaan nu met elkaar in debat.
 Iedere woordvoerder krijgt 1 minuut om uit te leggen waarom jullie regel onmisbaar is.
 Gebruik de argumenten die je in je groep hebt afgesproken.

In de tweede ronde krijgt iedere woordvoerder 2 minuten.
 In deze ronde gaat de woordvoerder in op de regels van andere groepen.
 Waarom zijn die regels minder goed dan de regel van zijn groep?
 Waarom is de nieuwe regel van zijn groep echt de beste?

OPDRACHT 9

Doe deze opdracht in een groep van 4.

Leerling 1 = _____

Leerling 2 = _____

Leerling 3 = _____

Leerling 4 = _____

Maak een poster.

Die poster laat jullie voorstel zien voor de 3 nieuwe schoolregels uit opdracht 4.

Poster maken

Een poster is een korte presentatie.

Een poster moet een duidelijk beeld geven van een onderwerp.

- Maak in een paar regels duidelijk waar het over gaat. De poster mag niet te veel tekst hebben.
- Geef de poster een titel.
- Zorg voor een overzichtelijke opbouw van de tekst.
- Gebruik afbeeldingen (foto's en/of tekeningen).
- Let erop dat de afbeeldingen goed bij de tekst passen.
- De poster moet op een afstand nog goed leesbaar zijn.
- Zorg dus voor duidelijke letters en afbeeldingen.

Voorbereiden

Welke woorden en zinnen moeten in ieder geval op de poster komen?

Welke uitstraling moet jullie poster hebben?

Bedenk:

- Welke kleuren jullie willen gebruiken.
- Hoe groot de tekst moet zijn.

Zoek foto's of maak tekeningen.

Uitvoeren

Maak de poster.

Terugkijken

Laat jullie posters aan elkaar zien.

Vertel je klasgenoten over de poster en wat erop staat.

Geef elkaar tops en tips.

Tops zijn dingen die heel goed gaan. Tips zijn dingen die beter kunnen.

Vul de tabel voor jezelf in.

		
Ik heb wat ik wilde laten zien eerst opgeschreven.		
In de poster laten we duidelijk zien wat ons voorstel is.		
We hebben plaatjes verzameld of tekeningen gemaakt.		
De poster is netjes uitgewerkt.		
We hebben onze klasgenoten verteld over onze poster.		
Tops:		
Tips:		
Beoordeling docent:		

OPDRACHT 10

Dit hoofdstuk ging over regels en afspraken.
Beoordeel jezelf.

		
Ik kan uitleggen hoe je afspraken maakt.		
Ik kan meedoen aan een overleg en een debat.		

WOORDENLIJST

Argument

Reden waarmee je je mening ondersteunt.

Debat

Een gesprek tussen voor- en tegenstanders van een bepaald onderwerp. Je gebruikt argumenten om de ander te overtuigen van jouw gelijk.

Meerderheid

Een groep met meer leden dan de helft van het totaal.

Minderheid

Een groep met minder leden dan de helft van het totaal.

Woordvoerder

Iemand die praat namens zijn of haar groep.

HOOFDSTUK 2

Democratie in Nederland

Dit leer je dit hoofdstuk.

1.	Je weet dat Nederland een democratie is en kunt uitleggen wat dat betekent.
2.	Je kunt uitleggen wat een rechtsstaat is.
3.	Je kunt uitleggen wat vrijheid en gelijkheid voor jou betekenen.
4.	Je kunt uitleggen wat de Grondwet is en wat daarin staat.
5.	Je kunt uitleggen wat het eerste en belangrijkste artikel van de Grondwet is.

DEMOCRATIE

Nederland is een democratie.
 Een democratie is een land waarin het volk heerst.
 Het volk is de baas.
 Alle mensen mogen meepraten over de regels en afspraken die gemaakt worden.

DEMOCRATIE IN HET KLEIN

Democratie bestaat ook in het klein.
 Bijvoorbeeld bij jou thuis en in de klas.

WIJZIJN
DEBAAS

Het woord democratie bestaat uit 2 andere woorden: demos = volk en kratein = heersen.

OPDRACHT 1

Maak een woordweb. Schrijf alles op waar je aan denkt bij het woord democratie.

Bespreek met elkaar: welke woorden passen het beste bij democratie?

Streek de woorden die niet zo goed passen door.

Bespreek met de hele klas:

- Zijn er verschillende woorden gevonden?
- Vinden jullie de andere woorden goed passen bij democratie?

Vul je eigen woordweb aan.

SPELREGELS VAN DE DEMOCRATIE

In een democratie zijn deze dingen erg belangrijk:

1. Scheiding van machten, om ervoor te zorgen dat alles eerlijk gebeurt en gecontroleerd kan worden.

Er zijn 3 machten:

- Wetgevende macht: het parlement
- Uitvoerende macht: de regering
- Rechterlijke macht: het openbaar ministerie en de rechters

2. **Gelijkheid**

- Iedereen is gelijk voor de wet, iedereen krijgt dezelfde kansen en heeft dezelfde rechten.

3. **Vrijheid**:

- Vrijheid om te zeggen en denken wat je wilt. Iedereen mag denken wat hij wil, zolang niemand anders er last van heeft.
- Vrijheid om bij een geloof te horen
- Vrijheid om je aan te sluiten bij een groep
- Er zijn vrije verkiezingen. Dat zijn verkiezingen waarbij je zelf kiest op wie je gaat stemmen.

Democratie werkt alleen als:

- mensen **tolerant** zijn en respect hebben voor elkaar.
- er geen geweld is tegen onschuldige **burgers**.
- de **regering** goed zorgt voor alle inwoners.
- er geen ruzie is tussen verschillende geloven of groepen mensen.

OPDRACHT 2

Doe deze opdracht met de hele klas.

Bespreek:

- Betekent 'vrijheid' voor iedereen hetzelfde?
- Waarin zijn jullie het eens? Wat is verschillend?
- Betekent 'gelijkheid' voor iedereen hetzelfde?
- Waarin zijn jullie het eens? Wat is verschillend?

OPDRACHT 3

Wat betekent voor jou vrijheid?

Wanneer voel jij je vrij?

Wat betekent voor jou gelijkheid?

Wanneer voel jij je gelijk behandeld?

OPDRACHT 4

Welke 3 machten zijn er in een democratie?

1.

2.

3.

Waarom zijn er 3 machten?

OPDRACHT 5

Democratie betekent dat iedereen mag denken wat hij wil.

Vind jij dat belangrijk? **ja** / **nee**

Leg je antwoord uit.

Democratie betekent dat mensen tolerant moeten zijn.

Wat betekent tolerant zijn?

Vind jij dat belangrijk? ja / nee
Leg je antwoord uit.

OPDRACHT 6

Maak een folder.
In de folder laat je zien wat democratie is.

Voorbereiden

Bedenk:
Hoe leg je uit wat democratie is?

Wil je plaatjes of foto's gebruiken? ja / nee

Uitvoeren

Schrijf de tekst voor de folder.

Zoek plaatjes of maak foto's of tekeningen.
Maak de folder.

Terugkijken

Vraag tips en tops van je klasgenoten en je docent.
Vul de tabel in.

	👍	👎
Mijn folder legt uit wat democratie is.		
Ik heb plaatjes gezocht of getekend.		
Ik heb alle informatie die ik belangrijk vond in de folder gezet.		
Mijn folder is duidelijk en netjes.		
Tops:		
Tips:		
Beoordeling docent:		

RECHTSSTAAT

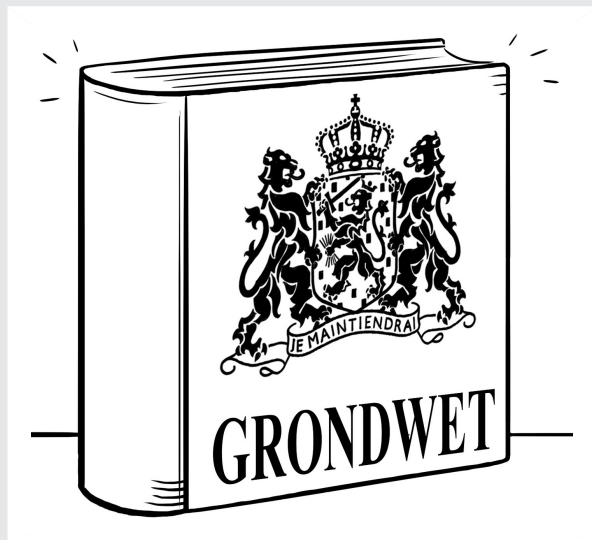
Nederland is een **rechtsstaat**.

In een rechtsstaat hebben alle mensen dezelfde **rechten** en dezelfde **plichten**.

In de Grondwet staan de belangrijkste rechten van alle Nederlanders.

Deze rechten staan opgeschreven in de Grondwet:

- Iedereen moet op dezelfde manier behandeld worden.
- Iedereen die ouder is dan 18 mag stemmen.
- Iedereen mag zelf kiezen op wie hij stemt.
- Iedereen mag zijn eigen mening geven.
- Niemand mag aan je lichaam komen als je dat niet wilt.
- Iedereen mag zijn eigen geloof kiezen.
- Iedereen moet naar school kunnen.
- Iedereen moet in een huis kunnen wonen.
- Iedereen moet naar de dokter kunnen als hij ziek is.

OPDRACHT 7

In de _____ staan de belangrijkste rechten van alle Nederlanders.

In een _____ hebben alle mensen dezelfde rechten en dezelfde plichten.

OPDRACHT 8

Doe deze opdracht met de hele klas.

Bespreek:

- Welk recht is voor jou het belangrijkste? En voor de anderen?
- Waarom?

DISCRIMINATIE

Het 1e artikel in de Grondwet is erg belangrijk.

Daarin staat dat iedereen die in Nederland woont, gelijk wordt behandeld.

Discriminatie is verboden.

OPDRACHT 9

Bedenk 5 redenen waarom mensen soms gediscrimineerd worden.

Schrijf die redenen kort op.

Mensen worden soms gediscrimineerd als ze:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

GEDISCRIMINEERD WORDEN

Discriminatie begint met **vooroordelen**.

Je kunt je op veel manieren gediscrimineerd voelen.

Soms gebeurt het stiekem.

Misschien lachen of schelden ze je uit.

Of anderen roddelen over je, zonder dat je het weet.

Misschien mag je niet meedoen of mag je niet hetzelfde als anderen.

Soms merk je pas later dat je anders behandeld wordt.
Misschien omdat je er anders uitziet.
Of omdat je bij een bepaalde groep hoort.

OPDRACHT 10

Heb je wel eens gezien dat iemand gediscrimineerd werd? **ja / nee**
Hoe werd deze persoon gediscrimineerd?

Welke reactie zag je bij deze persoon?

Waren er andere mensen bij? **ja / nee**
Wat deden zij?

Wat heb jij gedaan?

Wat zou je als toeschouwer kunnen doen?

Vergelijk jullie antwoorden. Praat daarover in de groep.

OPDRACHT 11

Doe deze opdracht in een groep van 4.

Leerling 1 = _____

Leerling 2 = _____

Leerling 3 = _____

Leerling 4 = _____

Nodig een gastspreker uit die kan vertellen over discriminatie.
Van het bezoek en het verhaal van de gastspreker maak je een verslag.

Voorbereiden

Wanneer komt de gastspreker op school? Overleg met je docent.